

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ
ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ ИНСТИТУТИ
ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА
УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

“Тасдиқлайман”

Малака ошириш тармоқ маркази директори

_____ О. О. Ҳасанов

2015 йил «__» _____

**“МАДАНИЯТШУНОСЛИК НАЗАРИЯСИ ФАНИНИНГ ДОЛЗАРФ
МУАММОЛАРИ”**

ЎҚУВ - УСЛУБИЙ МАЖМУА

Тузувчи: доцент Ш. Қўлдошев

Тошкент – 2015

Умуммутахассислик бўйича тайёргарлик

Кириш.

I. Модулнинг мақсади ва вазифалари

“Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модулининг мақсади: педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малака ошириш курс тингловчиларини маданиятшунослик назариясининг долзарб муаммолари ҳақидаги билимларини такомиллаштириш, педагогик муаммоларни аниқлаш, таҳлил этиш ва баҳолаш кўникма ва малакаларини таркиб топтириш.

“Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модулининг вазифалари:

- Тингловчиларга Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари бўйича илгари сурилган илмий-назарий концепциялар тўғрисида қиёсий, таҳлилий маълумотлар бериш, замонавий педтехнологиялардан фойдаланиб тингловчиларни малакасини оширишга кўмаклашиш;

- Маданиятшунослик фанларининг тарихи ва шаклланиши, унинг асосий йўналишларини, бугунги кундаги ҳолати ва ундаги долзарб муаммоларини илмий назарий таҳлил этиш ва ўзига хос хусусиятлари, мақсад ва вазифаларини тингловчиларга етказиш;

- Маданиятшунослик фанининг муаммоларининг ечимларига қаратилган илмий тадқиқот ва изланишлар натижалари ва маданиятшунослик назариясининг модернизациясини таълим-тарбия билан боғлиқ бўлган назарий-концептуал масалаларни, бу жараёнда таълим-тарбия ролининг ошиб бориши, юксак малакали мутахассис кадрлар тайёрлаш борасидаги ислохотлар, эришилган ютуқларни олий таълим тизими билан боғлиқ ҳолда таҳлил этиш, таълим-тарбиянинг узлуксизлигини таъминлашнинг шарт-шароити ва омилларини Президент асарларига таянган ҳолда ўрганишдан иборат.

Модулни ўзлаштиришга қўйиладиган талаблар

“Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модулини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида тингловчилар:

- маданиятшунослик назарияси билан боғлиқликда юзага келадиган муаммолар ва уларни ҳал этиш стратегиялари; замонавий маданиятга оид атамаларни қўллаш билан боғлиқ муаммолар; олий таълимда маданиятшунослик фанини ўқитиш билан боғлиқ муаммолар ва уларни ҳал этиш йўллари билиши керак;

- Маданиятнинг ривожланиши қонуниятларининг янгича назарий концепцияларининг мазмун-моҳиятини ёритиш, уни таълим-тарбия жараёнида қўллашнинг афзалликлари тўғрисидаги асосларнинг ишлаб чиқилганлигини ёритиш ва тингловчиларда уларни аниқ илмий назарий

таҳлил қилиш, холис баҳолаш ва мустақил ҳаётий позициясини вужудга келтиришга эришиш;

- маданиятшунослик назарияси долзарб муаммоларни аниқлаш, таҳлил этиш, баҳолаш ва умумлаштириш малакаларини эгаллаши лозим.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

Модул мазмуни ўқув режадаги “Санъатшунослик ва маданиятшунослик фанларини ўқитишда илғор тажрибаларидан фойдаланиш”, “Санъатшунослик фанининг долзарб масалалари” ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг касбий педагогик тайёргарлик даражасини орттиришга хизмат қилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар маданиятшунослик назарияси долзарб муаммоларни аниқлаш, уларни таҳлил этиш ва баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимооти:

№	Модул мавзулари	Тингловчининг ўқув юкلامаси, соат				Мустақил таълим
		Ҳаммаси	Аудитория ўқув юкلامаси жумладан			
			жами	Назарий	Амалий машғулот	
1.	Маданиятшунослик фанини олий таълим тизимида шаклланиши.	2	2	2		
2.	Маданиятшунослик фанининг бугунги кундаги ҳолати ва ундаги долзарб муаммолар.	2	2		2	
3.	Маданиятшунослик фанида олиб борилган илмий тадқиқодлар таҳили.	2	2		2	
4	Жаҳон маданиятшунослигининг илмий мактаблари ва уларнинг концепциялари.				2	
5	Аҳоли билан ишлайдиган маданий институтлар, ижодий институтлар билан ҳамкорлик асосида иш олиб, тажриба алмашиши.					2
	Жами:10 соат	10		2	6	2

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1- мавзу: Маданиятшунослик фанини олий таълим тизимида шаклланиши. (2 соат)

Режа:

1. Маданиятни ўрганувчи фанлар ва уларнинг тарихи
2. Маданиятшунослик фанларининг шаклланиши

Маданият мураккаб ва серқирра ҳодиса сифатида турли фанлар томонидан ўрганилиши. Маданият ҳамда шахс тарбияси ва камолоти билан боғлиқ масалаларни тизимли тадқиқ этиш ҳам муҳим аҳамиятга эга эканлиги. Ҳар бири ўзига хос ривожланиш қонуниятларига, ички ривожланиш мантиқига эга адабиёт, санъат, ахлоқ, халқ оғзаки ижоди каби кўплаб ҳодисалар унинг турли соҳалари. Уларнинг ҳар бири инсон билимлари ривожланиб бориши билан алоҳида илмий изланишлар объектига айланди ҳамда адабиётшунослик, санъатшунослик, эстетика, этика, фолькоршунослик каби мустақил фанларнинг шаклланиши. “Маданиятшунослик” атамасини маданиятнинг турли соҳаларини ўрганувчи фанларга нисбатан бир умумлашма деб олиш мақсадга мувофиқ ҳисоблаш.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

2–мавзу: Маданиятшунослик фанининг бугунги кундаги ҳолати ва ундаги долзарб муаммолар. (2 соат)

Режа:

1. Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарблиги ва типологияси.
2. Маданиятшунослик назарияси ва унинг илмий жиҳатдар асосланиши.
3. Маданиятшуносликнинг бугунги ҳолати ва муаммолари.

Маданиятшунослик назариясининг фан сифатида шаклланиши, мақсади, вазифалари, назарий ва амалий аҳамияти. Маданият тараққиётининг умумий қонуниятлари. Маданиятшунослик маданият ҳақидаги фан эканлиги. Маданият феноменини илмий жиҳатдан тушунтириши. Маданиятшуносликнинг бугунги кундаги ҳолати. Ундаги долзарб муаммолар, уларнинг ечимларига қаратилган илмий тадқиқот ва изланишлар натижалари.

3-мавзу: Маданиятшунослик фанида олиб борилган илмий тадқиқотлар таҳили. (2 соат)

Режа:

1. Маданиятшунослик фанининг муаммолари.
2. Маданиятшунослик фани соҳасида олиб борилган илмий тадқиқотлар

Маданиятшунослик фани бўйича олиб борилган илмий тадқиқот ишлар. Маданиятшуносликка оид тадқиқотларда берилган хулосалар ва илмий янгиликлар. Илмий натижаларни Маданиятшунослик фани ўқув дастурига киритилиши ва ўқув жараёнида унумли фойдаланишини йўлга қўйилиши. Ушбу муаммони ечими кўпроқ олий ўқув юртлари билан илмий тадқиқот муассасалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорликда ишлаш.

4-мавзу: Жаҳон маданиятшунослигининг илмий мактаблари ва уларнинг концепциялари. (2 соат)

Режа:

1. Ҳозирги даврда маданият ривожланишининг ўзига хос хусусиятлари.
2. Маданиятшунослик тараққиёти истикболи: моҳият ва майллари.
3. Маданиятшунослик назарияси фанининг назарий ва амалий аҳамияти.

Маданиятшунослик назарияси фанининг жамият тараққиётида тутган ўрни. Фаннинг бошқа ижтимоий – гуманитар фанлар тизимидаги ўрни. Бугунги кунда маданиятшунослик назарияси фанининг тадқиқот предмети-маданият эканлиги. Маданиятшунослик назарияси фанининг назарий ва амалий аҳамиятини очиб бериш.

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ

5- Мавзу: Аҳоли билан ишлайдиган маданий институтлар, ижодий институтлар билан ҳамкорлик асосида иш олиб, тажриба алмашиши. (2 соат)

Маданий сиёсатнинг мақсади. Бўш вақтни тўғри ташкил этиш. Маданий институтлар, уларнинг сони. Ижодий институтлар билан ишлаш. Маърифий институтлар, эстетик тарбия институтлари, бўш вақтни ўтказиш институтлари, маданиятни муҳофаза қилиш институтлари, ижодий институтлар фаолияти

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ МАВЗУЛАРИ

1. Маданиятшунослик ва санъатшунослик фанларини ўқитишда хорижий мамлакатлар тажрибалари.
2. Маданиятшунослик фанидаги ўзгаришлар ва мустақиллик даври асосий йўналишлари.
3. Маданият ва санъат тарихи фанларини ўқитишда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш имкониятлари.

4. Маданият ва цивилизация.
5. Маданиятнинг инсон ва жамият ҳаётида тутган ўрни.
6. Шарқ уйғониш даври маданиятининг ўзига хос хусусиятлари.
7. Исломий кадриятлар ва ҳозирги замон.
8. Ўзбекистонда жамиятнинг маънавий янгилиниши жараёнидан маданий меросга муносабат.
9. Анъанавий маданиятнинг дунё маданиятида тутган ўрни.
10. Модернизм ва постмодернизм маданияти (XVI-XXI асрлар).
11. Маданий ва маънавий мерос.
12. Истиқлол миллий маданий тараққиётнинг омили.
13. Уйғониш даври маданиятининг дунё маданияти тараққиётида тутган ўрни.
14. Хонлиқлар даврида маданиятнинг аҳволи
15. Экологик маданият.
16. Турк ҳоконлиги даври маданиятининг ўзига хос хусусиятлари.
17. Чор Россия ва мустабид шўро давлати даврида миллий маданиятни аҳволи.
18. XX аср маданияти ва унинг ривожланиш муаммолари.
19. Оммавий маданиятнинг психологик ва социал илдизлари.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Қонунлари

- 1.1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Тошкент.: Ўзбекистон, 2012.
- 1.2. Таълим тўғрисида. Ўзбекистон Республикасининг Қонунию – Тошкент: Ўзбекистон, 1997.
- 1.3. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури // Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси. 1997. – 9-сон.

II. Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари ва Қарорлари

- 2.1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида». «Халқ сўзи» газетаси, 2007 йил 19 май.
- 2.2. “Ўзбеккино” давлат акциядорлик компаниясини тузиш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. 1996 йил 29 апрель // Ўзбекистон Президентининг Фармонлари. 4. – Тошкент: Адолат, 2000.
- 2.3. Ўзбекистонда миллий рақс ва хорография санъатини ривожлантириш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. 1997 йил 9 январь // Ўзбекистон Президентининг Фармонлари. 4. – Тошкент: Адолат, 2000.
- 2.4. Ўзбекистон Бадий академиясини ташкил этиш ҳақида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони // Халқ сўзи. 1997 йил 27 февраль
- 2.5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1533 сонли қарори.

III. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Қарорлари ва Ўзбекистон Республикаси вазирликларининг ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлари

3.1. “Жаҳон адабиёти” журналининг ташкил этиш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори. 1997 йил 27 февраль // Халқ сўзи. 1997 йил 1 март.

3.2. Олий таълим муассасалари педагог кадрларининг қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори. 2012 йил 26 сентябрь // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2012 йил, 39-сон.

3.3. Номоддий маданий мерос муҳофазасига оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида. 2011 йил 23 февраль. // Номоддий маданий мерос бўйича меъёрий ҳужжатлар (тўплам). – Тошкент 2013. – Б. 55.

IV. Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари

4.1. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

4.2. Каримов И.А. Ўзбекистон Ислом цивилизацияси ривожига қўшган ҳиссаси. Халқаро илмий-амалий конференциядаги сўзи. «Халқ сўзи», 2007 йил 15 август.

4.3. Каримов И.А. Ўзбек халқининг ислом маданияти ривожига қўшган беқиёс ҳиссасининг юксак эътирофи. Президент И.Каримовнинг «Туркистон – пресс» нодавлат ахборот агентлиги муҳбирига берган интервьюси. «Халқ сўзи» газ. 2007 йил 23 февраль.

4.4. Каримов И.А. Истиқлол ва маънавият. – Тошкент: 1994.

4.5. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз – келажак йўқ. – Тошкент: 1998.

V. Дарсликлар, Ўқув қўлланмалар... (алифбо тартибда)

5.1. Маврулов А., Дехқонов И. Маданият тарихи (ўқув қўлланма). Тошкент.: 2004.

5.2. Мусаев Н., Азимов. И. Маданиятшунослик (ўқув қўлланма). – Тошкент.: “Мухаррир”, 2010.

5.3. Усмонов Қ ва бошқалар. Маданиятшунослик (ўқув қўлланма). – Тошкент.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2008.

5.4. Қорабоев У. Соатов Ф. Ўзбекистон маданияти (ўқув қўлланма). Тошкент.: “Tafakkur bo’stoni”. 2011.

5.5. Қўлдашев Ш. Маънавий кадрлар ва миллий ўзликни англашнинг қайта тикланиши (ўқув қўлланма). – Тошкент: Турон-иқбол, 2012.

VI. Интернет сайтлари

6.1. www.bilim.uz.

6.2. www.philosophy.ru.

6.3. www.filosofiya.ru.

6.4. www.philosophy.nsc.ru.

6.5. [http.philosophy.albertina.ru](http://philosophy.albertina.ru).

6.6. www.history.ru.

6.7. www.philosophy.com.

6.8. www.gov.uz - Ҳукумат сайти

6.9. www.press-service.uz - Президент сайти

6.10. www.edu.uz - Вазирлик сайти

6.11. www.ziyo.edu.uz - Вазирлик сайти

6.12. www.performance.edu.uz - Вазирлик сайти

6.13. www.tseu.fan.uz - ТДИУ сайти

6.14. www.tseu.uz - ТДИУ сайти

6.15. www.dsmi.uz - ЎзДСМИ сайти

6.16. www.bimm.uz

6.17. www.dsmimarkaz.uz

МАЪРУЗА МАТНИ

1-мавзу. Маданиятшунослик фанини олий таълим тизимида шаклланиши (2 соат)

Режа

1. Маданиятни ўрганувчи фанлар ва уларнинг тарихи
2. Маданиятшунослик фанларининг шаклланиши

Калит сўзлар:

Маданиятшунослик предмети. Менталитет. Диалектик метод. Системали ёндашув методи. Тарихийлик методи. Маданият тушунчаси. Моддий маданият. Маънавий маданият. Маданиятнинг вазифалари. Цивилизация.

Маданиятни ўрганувчи фанлар ва уларнинг тарихи. Маданиятшунослик фани Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги қўлга киритилгандан кейин республикамиз Олий ўқув юртларида алоҳида фан сифатида ўқитиш йўлга қўйилди.

Маданиятшунослик фанининг предмети ва тадқиқот объекти инсониятнинг бир неча минг йиллар давомидаги маданий фаолият, маданият тараққиёти тарихи ва назариясини ўрганишдан иборат. Қўлингиздаги ўқув қўлланма “Маданиятшунослик” фанининг предмети, мазмун-моҳияти, методологик асослари, ижтимоий вазифалари очиб берилган. Уни ўқиш жараёнида моддий маданият, маънавий маданият, цивилизация, кадриятлар, миллий кадриятлар, умуминсоний кадриятлар, маънавий-маданий мерос тушунчаларининг маъно-мазмунини билиб оласиз.

Қадимги Шарқ маданияти, антик давр ва ўрта асрлар Европа маданияти, Шарқ Уйғониш даври маданияти, Европа Уйғониш даври маданияти, уларнинг ўзига хос хусусиятлари, жа-ҳон цивилизациясида тутган ўрни ёритилган. Унда Бағдод Маъмун ака-демияси, Хоразм Маъмун академияси, Улугбек академияси, Европа мамлакатларида ташкил топган университетларнинг фаолият, уларнинг илм-фан, маданият, маърифат тараққиётидаги ўрни, жаҳоншумул аҳамияти очиб берилган. Шунингдек, XIX аср охирида содир бўлган саноат тўн-тарилиши, XX аср иккинчи ярмида юз берган илмий-техника инқилоби, кибернетика, космонавтика, ахборот технологиялари ривож, уларнинг инсоният ҳаётидаги ўрни каби масалалар ёритилган.

Маданиятшунослик фани янгича фикрлашни, инсонпарварлик ва ватанпарварлик туйғуларини шакллантирувчи фан сифатида Ўзбекистоннинг миллий тикланишида, таълим-тарбия тизимида муҳим рол ўйнайди.

Биз ўтмиш аждодларимиздан қабул қилиб олган маданий-маънавий меросни ўз тажрибаларимиз билан тўлдириб, ривожлантириб борамиз ва

келажак авлодларга мерос қилиб қолдирамиз. Бу узлуксиз умумбашарий аҳамият-га молик жараён. Ҳозирги мураккаб дунёда инсон, унинг ҳаёти, езгу-лик, меҳр ва мурувват, адолат, ҳақиқат, еркинлик, тенглик, тинчлик, дўст-лик, бахт-саодат, ватанпарварлик каби энг олий умуминсоний кадриятларни асраб-авайлашимиз зарур. Шу ўринда Президент Ислон Каримовнинг: «Кириб келаётган XXI асрда дунёни маданият ва маънавият қутқаради» деган сўзларини доимо ёдда тутишимиз лозим.

Маданиятшунослик энг ёш фан ҳисобланади. У асосан XX аср иккинчи ярмида ижтимоий муаммоларни ечишда маданиятнинг таъсирини кўтаришга, таълим-тарбия ишларини инсонпарварлаштиришга, еҳтиёжнинг кучайиши натижасида мустақил фан сифатида шаклланди. Ғарб мамлакат-лари Олий ўқув юртларида Маданиятшунослик фани ўқитила бошланди. Собиқ Совет Иттифоқи даврида маданиятшуносликка сохта фан деб қаралди, унга етарли эътибор берилмади, таълим муассасаларида ўқитилмади.

Маданиятшунослик фанларининг шаклланиши. Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги қўлга киритилгандан кейин маданиятшунослик фани республика Олий ўқув юртларида алоҳида фан сифатида ўқитиш йўлга қўйилди.

Хўш, маданиятшунослик қандай фан?

Маданиятшунослик фанининг **предмети** инсон фаолият, инсоният томонидан яратилган моддий ва маънавий кадриятлари цивилизацияларнинг келиб чиқиши ва ривожланиши, маданиятлараро мулоқот каби долзарб масаласидир. Маданиятшунослик фани инсониятга хос маданий жараённи, унинг мазмунмоҳияти ва аҳамиятини таҳлил қиладиган, маданият тараққиётининг умумий қонунларини ўрганадиган гуманитар фандир.

Маданиятшунослик фани, **биринчидан**, инсоният тараққиётининг ибтидоиу турмуш тарзидан то ҳозирги кунгача бўлган даврдаги маданий жараённи бутунлигича, яхлит идрок етишга, маданият тараққиёти ҳақида барча фанлар томонидан тўпланган билим ва тушунчаларни интегратсиялашга кўмаклашувчи фандир.

Иккинчидан, маданиятшунослик маданиятни мураккаб ва динамик ҳодиса, ўзига хос феномен, система сифатида ўрганувчи фандир.

Учинчидан, инсоният тараққиётининг барча босқичларига хос маданият жараённи, инсонлар томонидан яратилган моддий ва маънавий -маданият ютуқларни таққослаш, солиштириш орқали энг умумий маданиятшунослик қонунларини аниқловчи фандир.

Тўртинчидан, ҳозирги замонда жаҳонда кечаётган глобаллашув шароитида маданиятлараро мулоқот, миллий маданиятлар ўртасидаги алоқалар ҳақида талабаларда назариу билим ва амалиу кўникмалар ҳосил қилишга уўналтирилган фандир. Маданиятшунослик фани бошқа гуманитар фанлар билан бевосита боғлиқ ҳолда ўрганилади.

Маданиятшунослик гуманитар фан сифатида фалсафа фани билан яқин алоқадордир. Фалсафа фанининг асосий масаласи руҳ ёки материя бирлам-

чими деган масала емас, балки инсониятт ҳаётининг маъно-мазмуни масаласидир. Айнан бу масала билан маданиятшунослик фани ҳам шуғулланади. Фалсафа фани оламда инсоннинг ўрни, жамият тараққитёти ҳақида мулоҳаза юритади, жамият тараққитётининг умумий қонунларини тадқиқ қилади. Бу масалаларни тадқиқ қилиш у ёки бу даражада маданиятшуносликка ҳам хосдир. Фалсафа фанининг вужудга келиши ва ривожланишининг ўзи маданият тараққитётининг маҳсулидир.

Маданиятшунослик социология фани билан ҳам яқин алоқадордир. Негаки, сотсиологиянинг жамият ижтимоий-сиёсий ҳаёти, жамиятда кишиларнинг мавқеи ҳақида тўплаган маълумотларидан маданиятшунослик фанида фоудаланилади. Умумназариу хулосалар чиқаришда сотсиологик материаллар далил сифатида хизмат қилади.

Маданиятшунослик фани Политология (сиёсатшунослик) фанининг давлат қурилиши ва тузилиши, сиёсий режимнинг турлари ва хусусиятлари, жамиятни сиёсий бошқариш усуллари ҳақидаги маълумотларига асосланади, уларга таяниб давлат бошқаруви, сиёсий маданият ҳақида умумий назариу хуло-салар чиқаради.

Маданиятшунослик фани инсоннинг ички дунёси ҳақида фикр юритишда психология фани ютуқларидан, жамият тараққитётининг турли босқичларидаги турмуш тарзи, урф-одатларни, миллий маданий менталитетларни тасвирлашда этнография фани маълумотларига асосланади.

Маданиятшунослик фани тарих фани билан бевосита боғлиқдир. Маданиятшунос жаҳон халқлари тарихини яхши билмоғи зарур. Бусиз инсоният тараққитётининг турли босқичларида шаклланган тарихий маданият тур-ларини, уларнинг хусусиятларини, у ёки бу даврга хос маданий ментали-тетни тасвирлау олмайди. Инсониятнинг шаклланиши ва тараққитёти ҳақида-ги тарихий фактлар, воқеа-ҳодисаларни билиш, маданиятнинг келиб чиқиши ва ривожланиши жараёни тўғрисида назариу хулосалар қилишга, маданий тараққитётга хос қонунлар чиқаришга кўмаклашади. Шу нуқтаи назардан қараганда, маданият тарихи маданиятшунослик фанининг тарки-биу қисмидир. Шунингдек, маданиятшунослик фани бошқа ижтимоий-гу-манитар фанлар билан ҳам яқиндан алоқададир.

Маданиятшунослик фани бошқа гуманитар фанлардан ўзига хос хусусиятлари билан фарқ қилади. Маданиятшунослик фанини тадқиқот объекти турли халқларнинг кўп асрлик маданий ҳаёти, ўзига хос жиҳатлари ва умумий илдизларини, Шарқ ва Ғарб маданиятининг тараққитёт босқичлари, ўзига хос хусусиятлари ва муштараклигини, миллий ва минтақавий маданият-нинг жаҳон маданияти равнақиға таъсирини, маданиятнинг таркибий тузили-ши, маданиятлараро мулоқот муаммолари, уларнинг инсониятт ҳаётида-ги ролини ўрганишдан иборат.

Маданиятшунослик фани турли даражалардаги миллий минтақавий ва жаҳон маданиятига, унинг алоҳида шахслардан то бутун инсонияттгача бўлган

турли хил объектларига тадбиқан кўллаш мумкин бўлган энг умумий маданиятшунослик қонуниятларини аниқлаш имкониятини беради.

Хулоса қилиб айтганда, маданиятшунослик фанининг предмети, унинг тадқиқот объекти инсониятнинг асрлар давомидаги маданий фаолият, жаҳон халқларининг маданий тараққиёт ютуқларини, уларнинг ранг-баранглиги ва маъно-мазмунини, маданиятлараро мулоқот масалаларини ўрганишдан иборат.

Маданиятшунослик фани тадқиқот олиб боришда бир қатор методологик тамойилларга таянади. Диалектик метод маданиятшуносликнинг муҳим методи бўлиб, инсониятнинг маданий ҳаётини, минг йиллар давомида инсонлар яратган моддий ва маънавий ютуқларни яхлит, умумий ва ўзаро боғлиқ ҳолда ўрганишга имкон беради. Диалектик метод бирон-бир мамлакат ёки минтақада кечган маданий жараённи, жумладан Ўзбекистон халқининг асрлар давомида шаклланган маданиятини жаҳон халқлари маданияти ривожини билан узвий боғлиқ ҳолда ўрганиш, тадқиқ қилишга кўмаклашади ва маданий тараққиётга хос умумий маданиятшунослик қонуниятларини очишга имкон беради.

Маданиятшунослик фани объектни ўрганишда илмий билишнинг *тизимли (системали) ёндашув методига* таянади. Системали ёндашув бўлақларни бутун орқали, бутунни унинг бўлақлари орқали таҳлил етиш, ўрганишни тақозо этади. Бу метод маданият таркибига кирувчи тил, дин, ҳуқуқ, ахлоқ-одоб, таълим-тарбия, адабиёт, санъат ва ҳоказо бўлақлар орқали бутун жамият тараққиёти тўғрисида умумлаштирилган хулосалар чиқаришга, жамият тараққиёти орқали еса маданият таркибига кирувчи бўлақларни таҳлил қилишга имкон беради.

Маданиятшунослик фани ўз тадқиқотларида *тарихийлик методига* асосланади. Тарихийлик методи маданиятга давриу нуқтаи назардан ўзгариб, ян-гиланиб, ривожланиб, бойиб боровчи жараён сифатида қаради. Тарихийлик методи ҳар бир халқ маданиятини, ҳар бир давр маданиятини ўз даври нуқтаи назардан баҳолашни, ҳозирги маданий ҳаётни ва еришилган ютуқларни ўтган замон маданиятига таққослаб тасаввур қилиш, тасвирлашни талаб қилади.

Маданият барча мамлакатларда бир текисда ривожланувчи жараён эмас. Турли халқларнинг турмуш тарзи, менталитети¹, маданий онги, тили, та-факкури бир-биридан фарқ қилиши табиий. Шу боисдан маданиятшунос уларни бир-бирига қарама-қарши қўумасдан таҳлил қилиши, маъно мазмунининг маъзига тушуниб етишга интилоғи лозим. Ижтимоий-сиёсий, иқтисодий муносабатлар таъсирида маданият тараққиётида инкирозли ёки сакраш ҳолатлари ҳам юз бериб туради. Бундау ҳолатларни таҳлил қилишда иқтисодий, сотсиологик, статистик ва билишнинг бошқа илмий методлардан ҳам фойдаланилади.

Маданиятшунослик фани ўз предметини ўрганишда тадқиқотчидан *ўз идроки, ички сезилари билан ҳис қилиши* орқали ҳақиқатни англашни ҳам

¹ Mentalitet (lotincha mentalis – aqliy) – ayrim kishi yoki ijtimoiy guruhga xos aqliy qobiliyat darajasi, ma'naviy salohiyati. Millatning mentaliteti o'ziga xos tarixiy an'analar, urf-odatlar, diniy e'tiqodi, yashab turgan tarixiy makoni, shart-sharoitlari, ijtimoiy faolligi va boshqa omillar bilan bog'liq holda izohlanadi.

талаб қилади. Бу тамойил турли хил маданият соҳаларига чуқурроқ киришга, далил-у ашёлар ёрдамида исботларсиз бевосита ички сезгилар, мушоҳада орқали ҳақиқатни билиш имкониятини беради. Шунингдек, маданиятшуносликда маданиятнинг моддий ва маънавий унсурларини талқин қилиш, турли даврларга хос ёзув матнларини *шарҳлаш, изоҳлаб бериш, тушунтириш (Герменевтика)* усулидан ҳам фойдаланилади.

Хуллас, маданиятшунослик бошқа фанлар сингари илмийлик, холислик, ҳаққонийлик талабларига жавоб берувчи билишнинг аниқ методларига таянган ҳолда тадқиқот юритади.

Маданиятшунослик фанини ўрганишнинг зарурияти шундаки, инсоният жамият тараққиётига фақат сиёсий, иқтисодий, техникавиу, ҳуқуқий тадбирлар билан еришиб бўлмайди, шулар билан бир қаторда жамият маъна-виу-маданий ҳаётини ҳам юксалтиришга еришмоғи зарур бўлади. «Маънавият йўқ жойда, – деган еди Президент Ислам Каримов, – ҳеч қачон бахт-саодат бўлмайди».

Саволлар:

1. Жаҳон маданияти тизимида илм-фан қандай аҳамиятга эга?
2. Маданият ўзгариши ёки трансформацияси
3. Маданият динамикасида инновациялар?
4. Маданиятшунослик фан сифатида Ўзбекистонда қачондан бошлаб олий ўқув юртларида ўрганила бошланди?
5. Маданиятшунослик вазифалари нимадан иборат?

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ахмедова Э., Габидуллин Р. Культурология. –Т., 2001.
2. Есин А.Б. Введение в культурологию: Основные понятия культурологи в систематическом изложении. –М., 1999, стр. 5-61.
3. Усмонов Қ ва бошқалар. Маданиятшунослик. ўқув кўлланма. –Т.: - “ИҚТИ-СОД-МОЛИЙА”, 2006.
4. Очилдиев А. Маданият фалсафаси. Тошкент., 2010.
5. Мусаев Н ва бошқалар. Маданиятшунослик. Тошкент., 2012.

Қўшимча адабиётлар

1. Бобоев Ҳ. в. б. Маданиятшунослик. – Тошкент: “Янги аср авлоди”, 2001.
2. Гуревич П. Культурология. – Москва., 2000.

Амалий машғулотлар
2–мавзу: Маданиятшунослик фанининг бугунги кундаги ҳолати
ва ундаги долзарб муаммолар.
(2 соат)

Режа:

1. Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарблиги ва типологияси.
2. Маданиятшунослик назарияси ва унинг илмий жиҳатдар асосланиши.
3. Маданиятшуносликнинг бугунги ҳолати ва муаммолари.

Маданиятшунослик назариясининг фан сифатида шаклланиши, мақсади, вазифалари, назарий ва амалий аҳамияти. Маданият тараққиётининг умумий қонуниятлари. Маданиятшунослик маданият ҳақидаги фан эканлиги. Маданият феноменини илмий жиҳатдан тушунтириши. Маданиятшуносликнинг бугунги кундаги ҳолати. Ундаги долзарб муаммолар, уларнинг ечимларига қаратилган илмий тадқиқот ва изланишлар натижалари.

1-Илова.

“Блиц-сўров саволлари

1. Маданий мерос нима?
2. Маданият тараққиётининг асосий қонунини изоҳланг;
3. Маданият, анана удумларни тула инкор этиш нималарга, олиб келади?
4. Турли маданиятлар мулоқотининг зарурлиги ва аҳамияти?
5. Маданий ворислик механизми қандай амал қилди?
6. Миллий байрам-анъаналарининг аҳамияти?
7. Узбек халқи яратган қайси қадриятлар умуминсоний қийматга эга?
8. Маданий ва маърифий меросга нисбатан Ўзбекистонда қандай сиёсат амалга оширилмоқда

2-Илова.

«ИНСЕРТ» техникасидан фойдаланиб ишлаш қондаси

Маъруза матнини ўқиб, матн четига қуйидаги белгиларни қўйиб чиқишингиз лозим.

- Биладан.
- Мен учун янги маълумот,
- Мен билган маълумотни инкор қилади.
- ? – Қўшимча маълумот (Аниқлаштириш талаб қиладиган қўшимча маълумот).

3-илова

Ақлий ҳужум усули

Ақлий ҳужум (брейнстроминг-ақллар тўзони) – амалий ёки илмий муаммолар ечиш ғоясини жавобвий юзага келтириш.

Ақлий ҳужум ва масалани ечиш босқичлари

1. Мустақил фикрланг хаёлингизга келган барча ғоя, фикрларни қоғозга ёзинг.
2. Барча ғоя ва фикрларни ёзинг, агар улар такрорланаётган бўлса, махсус белги қўйинг.
3. Ғояларни баҳоланг.
4. Энг мақбул ғоя гуруҳ ғояси сифатида шакллантиради.
5. Барча ёзилган ғоялар гуруҳ муаммосини ечиш учун гуруҳлаштириш мумкин.
6. Гуруҳнинг умумий жавоби шакллантирилади.

4-илова

Б/Б/Б техникасини қўллаш бўйича кўрсатма

1. Маъруза режасига мос ҳолда 2-устунни тўлдириш.
2. Ўйланг, жуфтликда ҳал этинг ва жавоб беринг, ушбу саволлар бўйича нимани биласиз, 3-устунни тўлдириш.
3. Ўйланг, жуфтликда ҳал этинг ва жавоб беринг, ушбу саволлар бўйича нимани билиш керак, 4-устунни тўлдириш.
4. Маърузани тингланг ва визуал материаллар билан танишинг.
5. 5-устунни тўлтириш.

Б/Б/Б жадвали (Биладан/Билишни хоҳлайман/Билдим)

№	Мавзу саволи	Биладан	Билишни хоҳлайман	Билдим
1.	Маданият ва оммавий ахборот воситалари.			
2.	Маданият тараққиётининг ривожланиш қонуниятлари			
3.	Миллий ғурур нима?			

4.	Мустақиллик тафаккури деганда нимани тушунасиз?			
5.	Шарқ ва Ғарб Уйғониш даври маданияти.			

3-мавзу: Маданиятшунослик фанида олиб борилган илмий тадқиқотлар таҳлили. (2 соат)

Режа:

1. Маданиятшунослик фанининг муаммолари.
2. Маданиятшунослик фани соҳасида олиб борилган илмий тадқиқотлар

Маданиятшунослик фани бўйича олиб борилган илмий тадқиқот ишлар. Маданиятшуносликка оид тадқиқотларда берилган хулосалар ва илмий янгиликлар. Илмий натижаларни Маданиятшунослик фани ўқув дастурига киритилиши ва ўқув жараёнида унумли фойдаланишини йўлга қўйилиши. Ушбу муаммони ечими кўпроқ олий ўқув юртлари билан илмий тадқиқот муассасалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорликда ишлаш.

1. Таққослаш таблицаси

Моддий ва маънавий маданиятни таққосланг

Моддий	Маънавий

Индивидуал топшириқларни бажаришга асосланган амалий машғулот бўйича режа-топшириқ ва ўқув-услубий хужжатлар

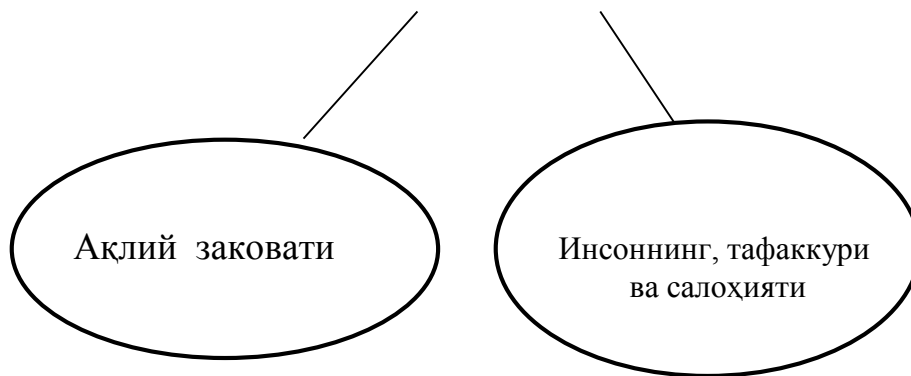
Амалий машғулот режаси:

1. Баркамол инсон таърифи. Комил инсоннинг шарқона фазилатлари.
2. Мустақиллик ва бозор муносабатларининг шаклланиши шароитида ватанпарварлик туйғуларининг мустаҳкамлаш зарурияти. Ўз миллатига садоқатли бўлишнинг моҳияти.
3. Шахснинг маънавий фазилатлари:
 - а) иймон тушунчаси;
 - б) диёнат тушунчаси;
 - в) адолат тушунчаси;
 - г) меҳр-шафқатлилиқ тушунчаси;
 - д) эътиқод тушунчаси;

е) миллий ўз-ўзини англаш тушунчаси.		
4. Таълим тизими шахс маънавиятини шакллантиришнинг муҳим омилидир		
Машигулотнинг мақсади:	Маънавий баркамоллик ва комилликнинг қирралари ва асосий мезонлари ҳамда шахснинг маънавий фазилатлари бўйича билимларни чуқурлаштиришни таъминлаш	
Тингловчининг ўқув фаолияти натижалари:		
<ul style="list-style-type: none"> • амалий машгулот режаси билан олдиндан танишиб чиқиб, тайёргарлик кўради; • маънавий баркамол инсонни тарбиялаш заруриятининг ошиб бориш сабабларини санаб беради; • маънавий баркамол ва комил инсоннинг ақлий, ахлоқий, маънавий фазилатларини ёритиб беради; • муаммоли вазифаларни ечишда назарий билимларини қўллайди; • муаммони аниқлаб, уни ҳал қилишда ечим топади; 		
Мустақил ўрганиш учун топшириқлар:		
1. Суҳбатга тайёрланинг, саволларга жавоб беринг.		
2. Ўқув топшириқларни бажаришга тайёрланинг. Эслатма: 2.1, 2.2, 2.3-га қаранг.		
3. Ўқув ҳужжатлар билан танишиб чиқинг. Эслатма: 1.1-га қаранг.		
4. Эссе ёзишга тайёргарлик кўринг. Эслатма: 3.1-га қаранг.		
Назорат шакли: Оғзаки назорат, савол-жавоб ва ўз-ўзини назорат қилиш.	Максимал балл: 3 б. Тингловчига қўйилган балл:	Ўқитувчи имзоси: _____

Инсоннинг маънавий фазилатлари

2.2. Топшириқ

I. Муаммоли топшириқ

Вазият. «Жамият тараққиётини ривожланишига асос бўлувчи маънавий баркамол авлодни тарбиялашдаги муаммолар ва уларнинг ечими.

Вазифа. Сиз маънавий баркамол, комил инсонни тарбиялаш заруриятининг ошиб бориш сабаблари, унинг миллат мамлакат ва умуминсоният олдида турган улкан вазифалар билан боғлиқ эканлигини кўрсатиб беришингиз лозим.

II. Услубий тавсиялар

1. Муаммовий таҳлилнинг босқичлари.

Биринчи босқич – муаммонинг асосий мазмунини ажратиб олишни таклиф қилади, тадқиқот объектини аниқлаб, шакл беради.

Иккинчи босқич – муаммоли вазиятни таҳлил қилиш – объектнинг ҳолатини аниқлайди, асосий қирраларига эътибор қаратади, муаммоли вазиятнинг ҳамма томонларини таҳлил қилади.

Учинчи босқич – муаммони ечиш учун барча вазиятларни кўриб чиқади, муқобил вазиятни яратади.

Тўртинчи босқич – муаммонинг ечимини аниқ вариантлардан танлаб олади, муаммонинг аниқ ечимини топади.

2. Вазифани бажариш кетма-кетлиги:

- 1) Муаммони шакллантиринг.
- 2) Вазиятни таҳлил қилинг, сабабларини кўрсатинг.
- 3) Вазиятдан чиқиб кетиш ҳаракатларни излаб топинг.
- 4) Жадвални тўлдиринг.
- 5) Аниқ якуний хулоса чиқаринг.

2.3. Блиц-сўров саволлари

№	Савол	Жавоб
1.	Маънавий баркамол инсоннинг фазилат-ларини санаб беринг.	
2.	Комил инсоннинг фазилатларини санаб беринг.	
3.	Миллий ифтихор нима?	

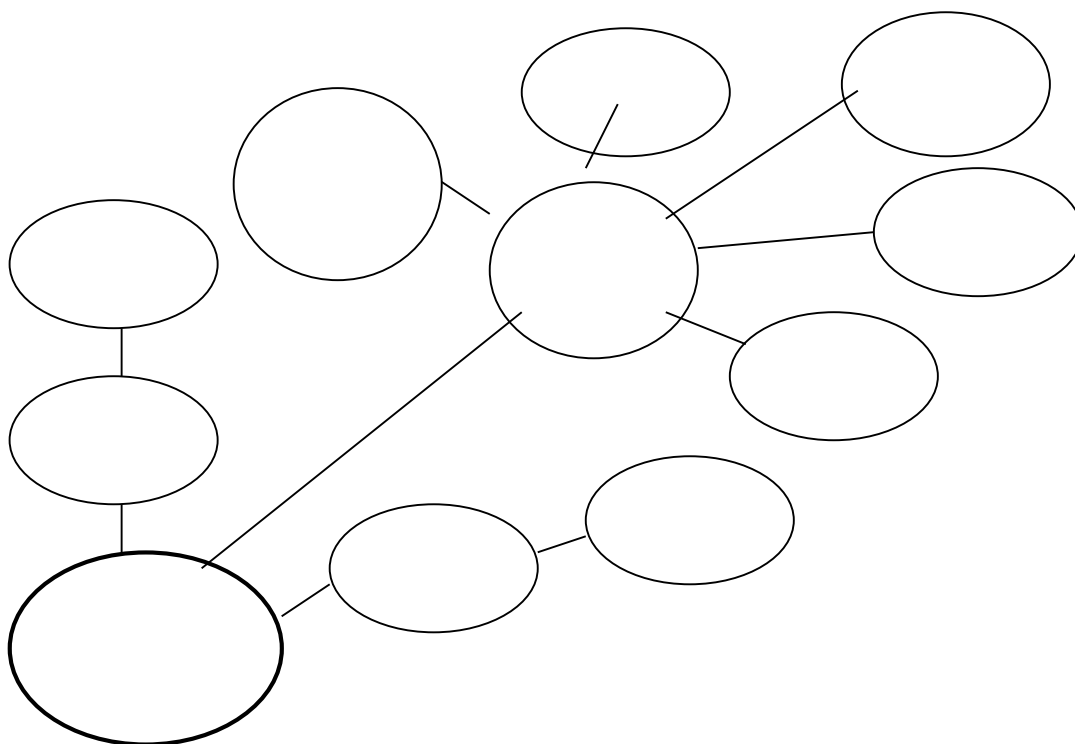
4.	Миллий ғурур нима?	
5.	Миллатпарварлик деганда нимани тушу-насиз?	
6.	Мустақиллик тафаккури деганда нимани тушунасиз?	

“Кластер” техникаси

Кластер – фикрларни тармоқланиши - бу педагогик стратегия бўлиб, у талабаларнинг мавзуни чуқур ўрганишга ёрдам беради. Талабаларда мавзуга таллуқли тушунча ёки аниқ фикрни эркин ва очиқ равишда кетма-кетлик билан узвий боғланган ҳолда тармоқлашларига ўргатади. Бу усул бирон мавзуни чуқур ўрганишдан аввал талабаларни фикрлаш фаолиятини жонлантириш ҳамда кенгайтириш учун хизмат қилади. Шунингдек, ўтилган мавзуни мустаҳкамлаш, умумлаштиришга ундайди. Кластер технолгияси қуйидаги босқичларда амалга оширилади:

1. Таянч сўз берилади;
2. Барча талабалар шу сўз бўйича хаёлига келган ҳамма сўзларни ёзадилар.
3. Ёзилган сўзлардан боғланадиганларини белгилайди.
4. Таянчсўзнинг мазмунини ёритади.
5. Дарс давомида ўрганилиши лозим бўлган муаммолар талабаларга маълум қилинади ва улар дарс давомида тушунтириб берилади.

КЛАСТЕР

4-мавзу: Жаҳон маданиятшунослигининг илмий мактаблари ва уларнинг концепциялари. (2 соат)

Режа:

1. Ҳозирги даврда маданият ривожланишининг ўзига хос хусусиятлари.
2. Маданиятшунослик тараққиёти истиқболи: моҳият ва майллари.
3. Маданиятшунослик назарияси фанининг назарий ва амалий аҳамияти.

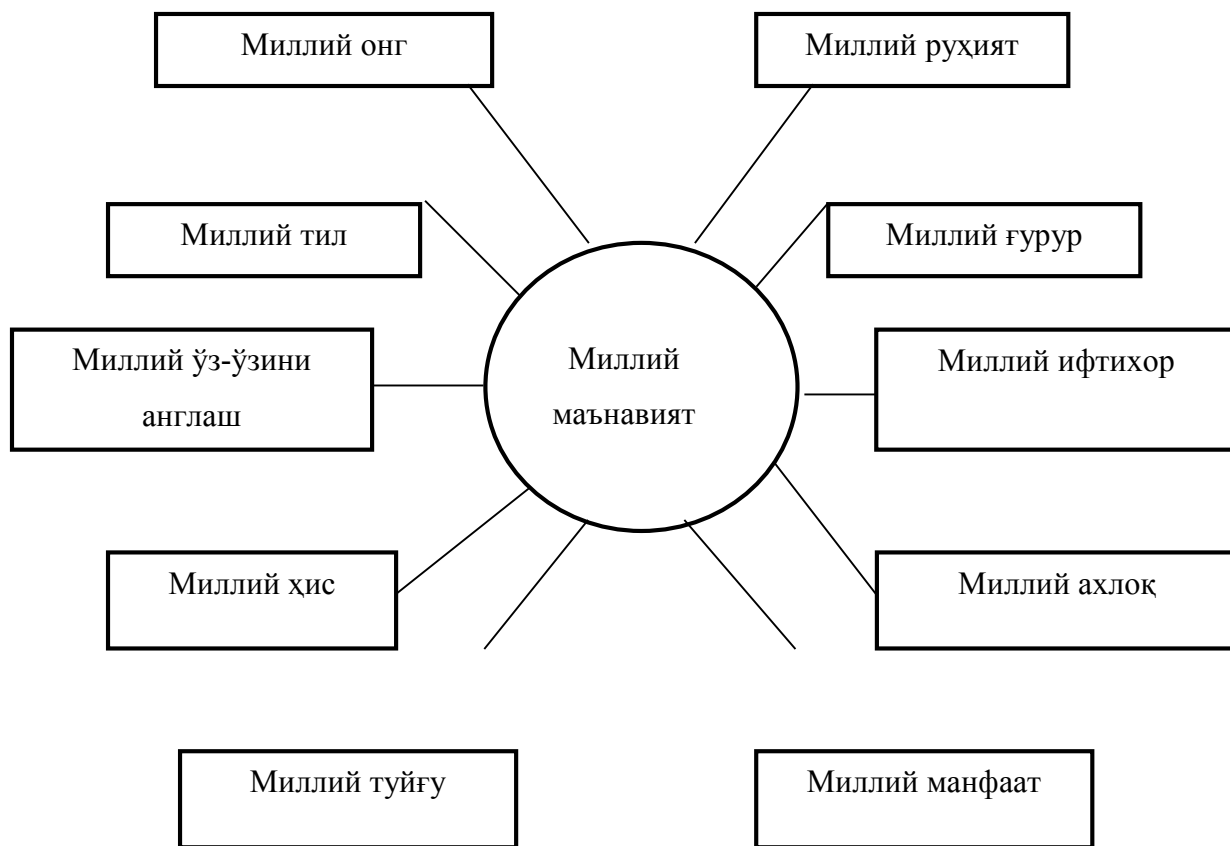
Маданиятшунослик назарияси фанининг жамият тараққиётида тутган ўрни. Фаннинг бошқа ижтимоий – гуманитар фанлар тизимидаги ўрни. Бугунги кунда маданиятшунослик назарияси фанининг тадқиқот предмети-маданият эканлиги. Маданиятшунослик назарияси фанининг назарий ва амалий аҳамиятини очиб бериш.

Маънавиятнинг таркибий қисмларига таъриф

Миллий маънавият муайян элат, миллатга унинг аجدодларига хос бўлган ғоят қимматли маънавий бойликлар

Минтақавий маънавият – муайян жуғрофий минтақа миллатларига хос, улар учун умумий бўлган маънавий бойликлар

Умуминсоний маънавият – бутун инсониятга, жаҳон халқларига тегишли бўлган маънавий ахлоқий белгилар

Миллий маънавий бойликлар

Ғарб ва Шарқ маънавияти

«Ғарб - оқил, Шарқ – донишманд, Ғарб – кенглик, Шарқ – теранлик, Ғарб – ҳаракат билан яшаган, Шарқ эса орзу-умид билан, агар Ғарбнинг атоқли олимлари фаол бўлсалар, Шарқда улар файласуфлар... Ғарбга нисбатан бир-неча асрлар аввал Шарқда илм-фаннинг деярли барча соҳалари учун асос яратилган эди»

С.СУЛГИНСКИЙ

Миллий ўзликни англаш

Мустақил ўрганиш учун тавсия етилади

Ўзбекистонда миллий истиқлол даврида маданият тараққиёти.

Таянч сўз ва иборалар

1.	Одам	16.	Беватанлик
2.	Шахс	17.	Маънавий қашшоқ
3.	Инсон	18.	Бахтсизлик
4.	Жамият	19.	Давлат рамзлари
5.	Инсонпарварлик	20.	Одами эрсанг демагил одами
6.	Ватан	21.	Мустақиллик
7.	Ватанпарварлик	22.	Тафаккур
8.	Миллий ўзликни англаш	23.	Миллий руҳият
9.	Миллатпарварлик	24.	Онг
10.	Сукрот	25.	Шўролар тузуми
11.	Миллий ғурур	26.	Миллий валюта
12.	Миллий ифтихор	27.	Она юрт
13.	Миллий ҳарактер	28.	Туркистон – умумий уйимиз
14.	Ватан туйғуси	29.	Ўтмиш
15.	Ватанга муҳаббат	30.	Саждагоҳ

Назорат саволлари

1. “Маданият назарияси” фанининг предмети ва вазифалари. “Маданият тушунчаси” талқини.
2. Қадимги Шарқ маданияти. (Шумер, Аккад, Оссурия, Бобил).
3. Глобаллашув ва интеграция жараёнида маданият масалалари.
4. Маданиятнинг таркибий қисмлари ва вазифалари.
5. Буюк ипак йўли ва унинг Жаҳон маданиятида тутган ўрни.
6. Ёшлар маънавияти ва маънавий таҳдидлар.
7. Миллий ва умуминсоний қадриятлар. Маданиятда ворислик ва мерос тушунчаси.
8. Жаҳоннинг қадимги етти мўъжизаси ва унинг жаҳон маданиятида тутган ўрни.
9. Маданият ва оммавий ахборот воситалари.
10. Маданият тараққиётининг ривожланиш қонуниятлари.
11. Шарқ ва Ғарб Уйғониш даври маданияти.
12. Илмий техника инқилоби ва маданий тараққиёт.

13. Архаик (ибтидоий) маданият. Марказий Осиё халқларининг қадимги маданияти.
14. Маданият, инсон ва табиат, уларнинг ўзаро боғлиқлиги.
15. Глобаллашув жараёни ва “Оммавий маданият”.
16. Дин ва унинг маданият тараққиётида тутган ўрни.
17. Қадимги Миср, Хиндистон, Хитой маданияти.
18. Мустақиллик ва диний бағрикенглик.
19. Ахлоқий маданият ва унинг долзарб муаммолари.
20. ХХI аср маданият ривожига янги йўналишлар.

Асосий адабиётлар

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Асарлар. Т.1. –Т.: “Ўзбекистон”, 1996, 76-85-бетлар.
2. Каримов И.А.Биздан озод ва обод Ватан қолсин. Асарлар. Т.2. –Т.: “Ўзбекистон”, 1996.
3. Ахмедова Э., Габидуллин Р. Культурология. –Т., 2001.
4. Мустақиллик. Илмий-оммабоп луғат –Т., 1998.
5. Ўзбекистон санъати (1991-2001 йиллар). –Т.: “Шарқ”, 2001.
6. Алиев А. Маънавият, қадрият ва бадиийат. –Т.: “Академия”, 2000.
7. А.Иброҳимов в. б. Ватан туйғуси. –Т.: “Ўзбекистон”, 1996.
8. Е.Гулметов в. б. Маданиятшунослик. Маърузалар матни. –Т., 2000, 160-178-бетлар.

ТЕСТ САВОЛЛАР

1. Ўзбекистон бозор муносабатларига ўтишда қайси мамлакатлар моделига амал қилмоқда?
 - а) Туркия моделига;
 - б) АҚШ моделига;
 - в) Япония моделига;
 - г) Ўзбекистон моделига;
 - д) Россия моделига;
2. Истиклол мафкурасининг назарий манбалари?
 - а) Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк мутафаккирларнинг таълимотлари;
 - б) Ўтмишда яшаган барча буюк мутафаккирларнинг ижтимоий-сиёсий, фалсафий, диний, ҳуқуқий қарашлар тизимидан ташкил топган миллий ва умуминсоний, маънавий мерос ҳамда мустақил Ўзбекистонда чиқарилган қонунлар, Президент И.А.Каримовнинг нутқлари;
 - в) Президент И.А.Каримовнинг асарлари, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ҳамда Олий Мажлис қарорлари;
 - г) Мустақил Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, И.А.Каримовнинг асарлари;
 - д) Ислом динининг асосий ақидалари, Қуръони Карим, Хадиси Шариф, Фикх, Шариат қонунчилиги.
3. Ахлоқнинг жамият маънавий ҳаётига таъсири.
 - а) Ахлоқ жамиятнинг маънавий покланишга хизмат қилади;
 - б) Ахлоқ жамият аъзоларини гуноҳ ишлардан сақлайди;
 - в) Ахлоқ кишиларни эзгуликка, савоб ишлар қилишга ундайди;
 - г) Ахлоқ жамиятнинг маънавий покланишига хизмат қилади, юрт тинчлигини ва тотувлигини таъминлайди, ижтимоий юксалишга асос бўлади.
 - д) Юртда тинчлик, тотувликни таъминлайди.
4. Мустақил Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қачон қабул қилинган?
 - а) 1990 йил 7 декабр;
 - б) 1991 йил 4 апрел;
 - в) 1992 йил 8 декабр;
 - г) 1993 йил 15 апрел;
 - д) 1993 йил 20 ноябр.
5. Бозор ислохоти юзасидан олға сурилган 5 тамойил Президентимиз И.А.Каримовнинг қайси китобида акс этган?
 - а) Ўзбекистон - келажаги буюк давлат;
 - б) Ўзбекистон- бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли;
 - в) Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли;
 - г) Ўзбекистон иқтисодий ислохатларнинг чуқурлаштириш йўлида;
 - д) бу ерда тўғри жавоб йўқ.
6. Инновация нима?

- а) янги илмий ахборотлар йиғиндиси;
 - б) ишлаб чиқариш жараёнини янгича тамойилларда ташкил этиш;
 - в) янгиликни жорий этишга йўл бермайдиган тўсиқ;
 - г) бу ерда тўғри жавоб йўқ;
 - д) янги техника ва технология янгиликларини жорий этиш.
7. Конвертацияланадиган валюта нима?
- а) бошқа валюталарга эркин алмаштириладиган пул;
 - б) олтин (танга) пуллар;
 - в) халқаро савдо алоқаларида қатнашадиган пул;
 - г) қоғоз пул ўрнини босадиган махсус қимматбаҳо қоғоз;
 - д) ҳар қандай мустақил давлат миллий пул бирлиги.
8. Ўзбекистонда иқтисодиётни ислох қилишнинг назарий асосини нима ташкил қилади?
- а) маънавий ва маданий мерос;
 - б) умуминсоний ва миллий қадриятлар;
 - в) иқтисодиётни барқарорлаштириш;
 - г) макроиқтисодиётни барқарорлаштириш;
 - д) ташқи фаолиятни барқарорлаштириш.
9. Миллий истиқлол мафкураси нима?
- а) жамиятдаги етакчи гуруҳлар дунёқараши;
 - б) миллат, элат ва халқларнинг сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, маънавий қарашлари мажмуи;
 - в) диний қарашлар тизими;
 - г) ахлоқий дунёқараш;
 - д) ижтимоий психологик жараён.
10. Мустақил Ўзбекистон мафкураси қандай номланади?
- а) халқ мафкураси;
 - б) миллий мафкура;
 - в) миллий истиқлол мафкураси;
 - г) истиқлол мафкураси;
 - д) меҳнаткашлар мафкураси.
11. Мустақил Ўзбекистон мафкурасининг фалсафий-назарий негизини нима ташкил қилади?
- а) умуминсоний ва миллий қадриятлар
 - б) диний қадриятлар
 - в) урф-одатлар ва анъаналар
 - г) миллий-маданий мерос
 - д) дунёвий, диний ҳарактердаги ижтимоий-фалсафий қарашлар мажмуи.
12. Маънавий ишлаб чиқариш нима?
- а) кишиларнинг табиат ва жамиятни билишдаги фаолияти, олам ҳақидаги билимлар, ғоялар тизими;
 - б) ижтимоий онгда ижтимоий борлиқ ва жамиятни акс этиши;
 - в) кишиларнинг индивидуал онгида табиат ва ижтимоий борлиқни акс этиши;
 - г) моддий неъматлар;

д) ижтимоий ғоялар.

13. Маънавий мулоқот нима?

а) кишиларни адабиёт, санъатга оид билимларини бир-бирларига етказиш;

б) ғоялар кураши;

в) ўзаро фикр алмашиш;

г) кишиларни мусиқага оид билимларини бир-бирларига етказиш;

д) сиёсий, маданий, диний билимлар тизими.

14. Маънавиятни кандай элементлари мавжуд?

а) сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий;

б) фалсафий, диний, эстетик;

в) барчаси тўғри;

г) ҳуқуқий, диний, сиёсий;

д) эстетик, ахлоқий, фалсафий.

15. Сиёсий онг нима?

а) ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида кишиларнинг хатти-ҳаракатини тартибга солиш функциясини бажарувчи социал тартиб-қоида;

б) турли синфларнинг давлат ҳокимиятига, партиялар, синфлар, миллатлар, давлатлар фаолиятига бўлган муносабатларини ифода этувчи кайфиятлар, қарашлар, тасаввурлар, тушунчалар, ғоялар йиғиндиси;

в) социал муҳитнинг ўзида бевосита акс эттирувчи ҳиссиёт, эмоция, кайфият, кечинмалар, ирода, манфаатлар мажмуи;

г) ижтимоий борлиқдаги кундалик эҳтиёж ва синфий манфаат-ларнинг ички моҳиятини, сабабини, асосини у ёки бу даражада ҳар хил ғоялар, таълимотлар шаклида ифодаланиши;

д) табиат, жамият ҳақидаги билимлар тизими.

16. Сиёсий онгнинг асосий компонентлари қайси?

а) индивидуал ва коллектив онги;

б) ижтимоий психология, сиёсий мафкура;

в) синфларнинг қарашлари тизими;

г) ғоялар, таълимотлар;

д) эҳтиёж ва манфаатлар.

17. Сиёсий мафкура нима?

а) сиёсий онгни султ тарзда ривожланиши ифодаси;

б) ишлаб чиқариш муносабатлари билан белгиланувчи у ёки бу социал гуруҳнинг иқтисодий, ижтимоий, маънавий манфаатларини ифодаловчи қараш ва назариялари мажмуасидан иборат;

в) ғоялар ва таълимотлар мажмуини акс эттирувчи тушунча;

г) жамият иқтисодий тараққиётини асоси;

д) ҳуқуқий мафкура ва психология бирлиги.

18. Ўзбекистон Республикасининг асосий қонуни қайси?

а) Ер ҳақидаги қонун;

б) Хусусийлаштириш тўғрисидаги қонун;

в) Конституция;

г) Иқтисодий қонун;

- д) бу ерда тўғри жавоб йўқ.
19. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси неча қисмдан иборат?
- а) II қисм
 - б) IV қисм
 - в) VI қисм
 - г) VII қисм
 - д) IX қисм.
20. Ушбу мисралар муаллифи ким?
- «Дунё учун гам ема, хақдин ўзгани дема,
Киши молини ема, сирот узра тутаро».**
- а) Нажмиддин Кубро;
 - б) Ахмад Яссавий;
 - в) Баховиддин Нақшбанд;
 - г) Ал-Газзолий;
 - д) Мир Кулол.
21. Фуқароларнинг виждон эркинлиги ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қайси моддасида акс эттирилган?
- а) 28-модда;
 - б) 15-модда;
 - в) 31-модда;
 - г) 41-модда;
 - д) 128-модда.
22. «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ» номли асарнинг муаллифи ким?
- а) Чўлпон;
 - б) Фитрат;
 - в) Бехбудий;
 - г) Авлоний;
 - д) Мунаввар қори.
23. Жаҳидчиларнинг асосий ғояси нимадан иборат бўлган?
- а) жамиятни ривожлантириш;
 - б) моддий неъматлар ишлаб чиқаришга асосий омил сифатида қарашган;
 - в) жамият тараққиётидаги асосий омил илм-фан, маърифатдир;
 - г) географик муҳит - жамият тараққиётини белгилайди;
 - д) аҳоли сони асосий омилдир.
24. Маърифатпарварликнинг жамият тараққиёти ҳақидаги қарашларини ажратинг?
- а) жамиятда илмли кишилар қанча кўп бўлса, жамият шунча тез ривожланади;
 - б) тараққиёт қулай табиий шароитга боғлиқ;
 - в) аҳоли сони қанча оз бўлса, тараққиёт тез бўлади;
 - г) аҳоли сони кўплиги асосий омил;
 - д) ишлаб чиқаришнинг режали юритилишига боғлиқ.
25. Иқтисодий қадриятлар нима?
- а) илмий ғоялар;
 - б) ишлаб чиқариш муносабатлари;

- в) ишлаб чиқарувчи кучлар;
- г) ишчи кучи;
- д) меҳнат предметлари, ишлаб чиқариш куруллари, моддий неъматлар ва ҳ.к.

26. Ахлоқий қадриятлар нима?

- а) илмий ғоялар;
- б) меҳнат воситалари;
- в) ахлоқий нормалар;
- г) табиий бойликлар;
- д) ер ва ер ости бойликлари.

27. Энг олий қадрият нима?

- а) ўзаро хурмат;
- б) ҳамкорлик;
- в) жамият;
- г) инсон;
- д) билим.

28. Марказий Осиёлик аллома Абу Райхон Беруний инсонга қандай изох берган?

- а) инсон - биологик мавжудот;
- б) инсон - ижтимоий жиҳатларга эга бўлган шахс;
- в) инсон - ақлли мавжудот;
- г) инсон - биологик ва ижтимоий мавжудот;
- д) инсон - биологик тур.

29. Абу Райхон Беруний инсондаги қайси фазилатларни улуғлаган?

- а) олийжаноблик, мурувват, поклик;
- б) яхшилик, ройишлик;
- в) диёнат, матонат;
- г) яхши хулклилик;
- д) инсонпарварлик.

30. Ибн Сино гуманизмининг моҳияти қайси жавобда ифодаланади?

- а) инсон - олий зот;
- б) инсон - олам ривожланиши тожи бўлиб, у буюк шараф ва хурматга лойиқдир;
- в) инсон - энг олий қадриятдир;
- г) инсон - яратувчидир;
- д) инсон - ақлли мавжудоддир.

31. Амир Темурнинг фалсафий қараши қандай бўлган?

- а) пантеизм;
- б) суфизм;
- в) теизм;
- г) хурофий;
- д) материалистик.

32“Ўз ватанига доғ тушириш-уни сотиш деган сўз”,-деб ким таъкидлаган?

- а) Гегел

- б) Байрон
- в) Гюго
- г) Цицерон
- д) И.Каримов

33. Ислом илоҳиётининг муҳим соҳаси - мусулмон ҳуқуқшунослиги қандай номланади?

- а) тафсир;
- б) калом;
- в) фикх;
- г) шариат;
- д) тариқат.

34. Қарши шахрининг 2700 йиллиги қачон нишонланди?

- а) 2003
- б) 2004
- в) 2005
- г) 2006
- д) 2007

35. Ватан нима?

- а) бу муқаддас даргоҳ
- б) бу аждодлар маскани
- в) эл-юрт
- г) А ва Б
- д) барчаси тўғри

36. Ҳадис нима?

- а) ривоятлар тўплами
- б) панднома
- в) илмий асар

г) Мухаммад пайғамбарнинг айтган сўзлари, унинг ҳаётий фаолияти кўрсатмалари ҳақидаги тўплам

- д) тўғри жавоб йўқ

37. “Маъмун академияси”нинг 1000 йиллиги қачон нишонланди?

- а) 2003
- б) 2004
- в) 2005
- г) 2006
- д) 2007

38. Маърифатпарвар ким?

- а) маърифат учун курашувчи
- б) илм,билим чироғини ёқувчи
- в) маърифат ҳомийси
- г) маърифат тарафдори
- д) барчаси тўғри

39. Имом ал-Бухорийнинг 1225 йиллиги таваллуди қачон нишонланган?

- а) 1998
- б) 1997

в) 1996

г) 1999

д) 2000

40. “Илм инсонларнинг мадори,хаёти,рахбари,нажотидир”,-деб ким таъкидлаган?

а) Бехбудий

б) Фитрат

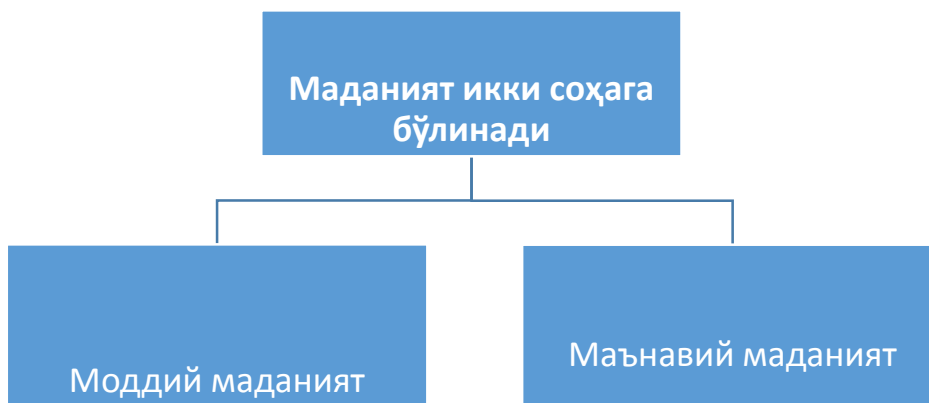
в) Чўлпон

г) Мунаввар қори

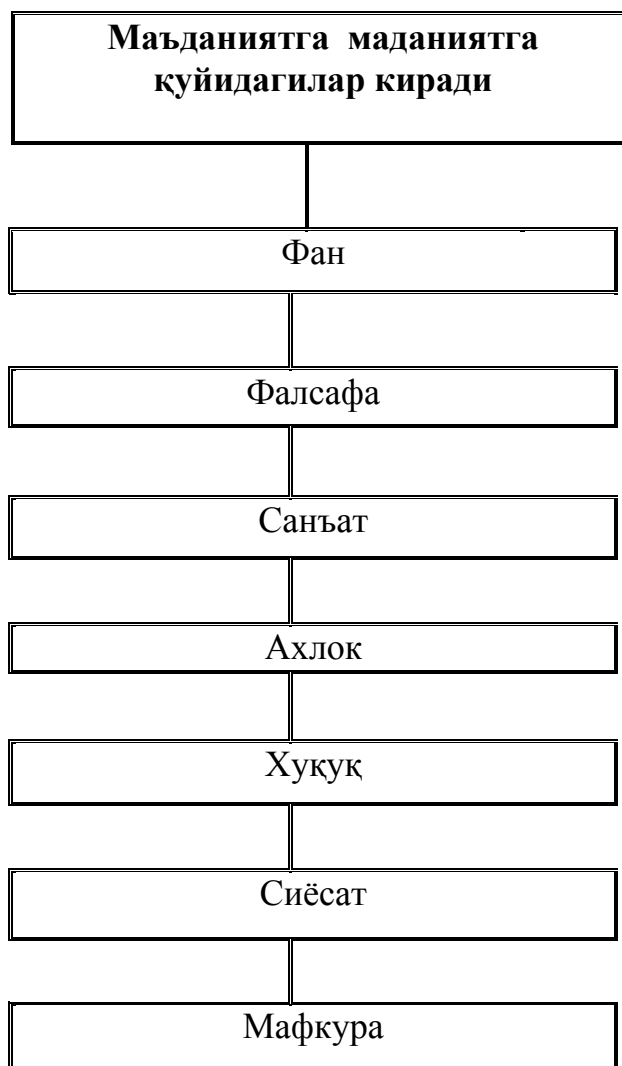
д) Авлоний

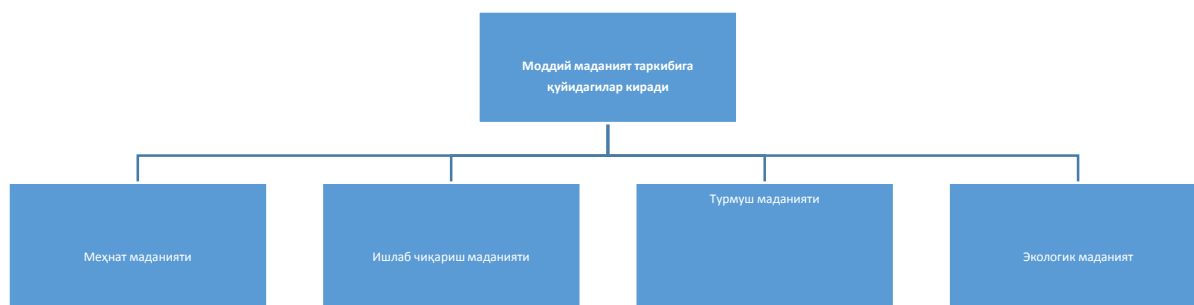
Дидактик материаллар

1-слайд

2-слайд

Шахс маданият билан қуйидаги соҳалар муносабатда бўладн:

1. Маданият таъсир этиш объекти сифати уни ўзгартиради.
2. Маданий кадрларнинг ташувчи ва ифодаловчиси сифатида конкрет маданият муҳитда фаолият кўрсатади.
3. Маданий ижодиёт субъекти сифатида маданиятни ривожлантиради.

«Инсерт» техникасининг қоидалари;

1. Текстни ўқиб чиқинг.
 2. Олинган маълумотни тизимлаштиринг.
 3. Ҳар бир қаторга қалам ёрдамида белгилар қўйинг.
- V- маълумотлар мавзуга оид билимларимга тўғри келади.
 + -янги маълумотдир.
 - -олган билимларига тўғри келмайди.
 ? - мени ўйлантириб қўйди, бу масала юзасидан қўшимча маълумотлар керак.

«ИНСЕРТ» жаднали

<i>Жавоб</i>	<i>У</i>	<i>+</i>	<i>-</i>	<i>?</i>

У - биламан.

+ - янги маълумот.

- - билганларимга зид.

? - мени уйлантирмокла.

Миллий ўзликни англаш – ҳар бир инсон ўзининг бошқа миллат вакиллари билан тенглигини ҳис қилиши маълум бир миллатга мансублигини, ягона моддий ва маънавий бойликларга эгаллиги ва давлатга ҳиссиётининг шаклланиши, авлодлар меросидан ғурурланиши, она юрт, ватан ғалабаларидан завқланиши, миллат шаъни, кадр – қиммати, обрў-эътибори, ор-номусининг поймол этилишига йўл қўймаслик учун ягона куч билан бирлашиши, она тилини эъозлаши ва бошқаларда ўз ифодасини топади.

Адабиётлар рўйхати

Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Президент фармонлари ва асарлари ҳамда меъёрий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. -Т.: Ўзбекистон, 2008.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг «Ўзбекистон» анжуманлар саройида 2010 йил 3 май куни Осиё тараққиёт банки Бошқарувчилар кенгаши 43-йиллик мажлисининг очилиш маросимидаги нутқи. «Халқ сўзи», 2010 йил 4 май.
3. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. –Т.: Ўзбекистон, 2010.
4. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси тўғрисида тўғрисида Ахборот. 2010 йил 28 январь.
5. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. Президент Ислон Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. «Халқ сўзи», 2009 йил 6 декабрь.

6. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. -Т.: Ўзбекистон, 2009.

7. Мамлакатни модернизация қилиш ва янгилашни изчил давом эттириш - давр талаби. Президент Ислам Каримовнинг 2008 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2009 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси // Халқ сўзи, 2009 йил 14 февраль.

8. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. -Т.: Маънавият, 2008.

9. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. Т., «Ўзбекистон», 2007.

10. Каримов И.А. Шарқ гавҳари, замин сайқали. Самарқанд шаҳрининг 2750 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги сўзлаган нутқи. «Халқ сўзи», 2007 йил 26 август.

11. Каримов И.А. Бунёдкор халқимизнинг азму шижоатининг амалдаги ифодаси. «Тошгузар-Бойсун-Қумқўрғон» темир йўлининг ишга туширилишига бағишланган тантанали маросимдаги нутқи. «Халқ сўзи», 2007 йил 25 август.

12. Каримов И.А. Ўзбекистон Ислам цивилизацияси ривожига қўшган хиссаси. Халқаро илмий-амалий конференциядаги сўзи. «Халқ сўзи», 2007 йил 15 август.

13. Каримов И.А. Янгилашни ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил ҳаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир. – Т.: Ўзбекистон, 2007.

14. Каримов И.А. Янгилашни ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил ҳаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир. 2006 йилда “Мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2007 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2007 йил 12 февралдаги маърузаси”. «Халқ сўзи», 2007 йил 13 феврал.

15. Каримов И.А. Ўзбек халқининг ислом маданияти ривожига қўшган беқиёс ҳиссасининг юксак эътирофи. Президент И.Каримовнинг «Туркистон – пресс» нодавлат ахборот агентлиги муҳбирига берган интервьюси. «Халқ сўзи» газ. 2007 йил 23 февраль.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида». «Халқ сўзи» газ., 2007 йил 19 май.

17. Каримов И.А. Мамлакатимиз тараққиётининг қонуний асосларини мустаҳкамлаш фаолиятимиз мезони бўлиши даркор. «Халқ сўзи» газ. 2006 йил 25 февраль.

18. Каримов И.А. Эришилган ютуқларни, янги марралар сари изчил ҳаракат қилишимиз лозим. «Халқ сўзи» газ. 2006 йил 10 февраль.

19. Каримов И.А. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 14 йиллигига бағишланган маросимидаги маърузаси. -Т.: Ўзбекистон, 2006.
20. Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. -Т.: Ўзбекистон, 2005.
21. Каримов И.А. Бизнинг бош мақсадимиз - жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир. Т., «Ўзбекистон», 2005.
22. Каримов И.А. Империя даврида бизни иккинчи даражали одамлар, деб ҳисоблашар эди. Т., «Ўзбекистон», 2005.
23. Каримов И.А. Ватанимизнинг тинчлиги ва хавфсизлиги ўз куч-қудратимизга, халқимизнинг ҳамжиҳатлиги ва букилмас иродасига боғлиқ. Т., «Ўзбекистон», 2004.
24. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжи-хатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. Т.12. -Т.: Ўзбекистон, 2004.
25. Каримов И.А. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. -Т., Ўзбекистон, 2002.
26. Каримов И.А. Биз танлаган йўл - демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. Т.11. -Т.: Ўзбекистон, 2003.

Ўқув қўлланмалар

1. Абдулла Авлоний. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Т.: Шарқ, 1994.
2. Алиев А. Маънавият, қадрият ва бадиият. -Т.: Академия, 2000.
3. Баркамол авлодни шакллантириш – маънавий тараққиёт омили. Республика илмий-амалий конференция материаллари. –Т.: ЎЗМУ, 2010.
4. Горелов А.А. Культурология в вопросах и ответах: Учебное пособие. Москва, Эксмо, 2008. 17,4 п.л.
5. Иброҳимов А. ва б. Ватан туйғуси. -Т.: Ўзбекистон, 1996.
6. Имом Бухорий. «Хадис», 4-жилдлик. 1-жилд. -Т., 1992.
7. Йўлдошев С. Жаҳон фалсафаси. Т., 2004.
8. Мухторов А. «Шахс тарбиясида миллий ғоя, эҳтиёж ва манфаатлар уйғунлиги». -Т., 2003.
9. Назаров Қ. ва бошқ. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. – Т.: Ғафур Ғулом, 2009.
10. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. -Т.: Ўзбекистон, 2004.
11. Отамуротов. С. «Ўзбекистонда маънавий руҳий тикланиш». -Т., 2003.
12. Саифназаров И. «Ўзбекистон истиқлоли ва янги фалсафий таълимот». -Т., 2003.
13. Саифназаров И. «Иқтисодий ва маънавий манфаатлар уйғунлиги ва баркамол инсон тарбияси». -Т., 2002.
14. Саифназаров И. «Маънавий барқомолик ва сиёсий маданият». -Т., 2001.

15. Саифназаров И. ва бошқ. Халқимиз ҳамжихатлиги терроризмга қарши қаролатдир. -Т.: Янги аср авлоди, 2004.
16. Тохир Карим. Миллий тафаккур тараққиётдан. -Т.: Чўлпон, 2003.
17. Шарифхужаев М., Рахимов Ф. Даврни белгилаб берган инсон. Т., 2004.
18. Эргашев И. Сиёсат фалсафаси. -Т.: Академия, 2004.
19. Ўзбекистон жамиятини демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ қилиш йўлида. -Т.: Академия, 2005.

Интернет сайтлар

- www.bilim.uz.
- www.philosophy.ru.
- www.filosofiya.ru.
- www.philosophy.nsc.ru.
- http.philosophy.albertina.ru.
- www.history.ru.
- www.philosophy.com.
- www.gov.uz - Хукумат сайти
- www.press-service.uz - Президент сайти
- www.edu.uz - Вазирлик сайти
- www.ziyo.edu.uz - Вазирлик сайти
- www.performance.edu.uz - Вазирлик сайти
- www.tseu.fan.uz - ТДИУ сайти
- www.tseu.uz - ТДИУ сайти
- www.dsmi.uz- ЎзДСМИ сайти

Виртуал кутубхона электрон дарсликлари ва ўқув қўлланмалари

- i. Фалсафа. Ўқув-услубий мажмуа. И.Саифназаров, Т.Каримов, А.Мухторов, Н.Рахимбобоева, Ж.Қодиров, У.Қудратова. -Т., 2006.
- ii. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. Мультимедиа дастури. -Т.: ТДИУ, 2009.

**Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти ҳузуридаги
Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ
маркази томонидан олий таълим муассасалари педагоглари учун малака ошириш
курслари “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модули
бўйича тайёрланган ўқув-услубий мажмуага**

ТАҚРИЗ

ЎзДСМИ ҳузуридаги Тармоқ маркази томонидан олий таълим педагоглари учун “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модули Ўқув-услубий мажмуаси тасдиқланган намунавий ва ишчи ўқув дастурлари асосида, талаб қилинган шаклларга биноан тузилган. Санъат ва маданият соҳасидаги малака ошириш йўналишлари бўйича тақдим этилаётган бу ЎУМ олий таълим муассасалари педагоглари малакасини оширишга келган профессор-ўқитувчилари учун мўлжалланган. Ўқув услубий мажмуа ОТМ профессор-ўқитувчиларини ўқитиш давлат талабларига мос келади.

Ўқув-услубий мажмуани тузишда малака оширишга келган ОТМ педагогларига қўйиладиган давлат талаблари, замонавий инновацион таълим технологиялари ва уларнинг турлари ҳисобга олинган. “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модули тармоқ маркази тингловчилари маданиятшунослик назариясининг долзарб муаммолари ҳақидаги билимларини такомиллаштириш, педагогик муаммоларни аниқлаш, таҳлил этиш ва баҳолаш кўникма ва малакаларини таркиб топтиришдан иборат.

ЎзДСМИ ҳузуридаги Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази томонидан олий таълим муассасалари педагоглари учун малака ошириш курсларида ўтиладиган “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модули ўқув-услубий мажмуаси доцент Ш. Қўлдошев томонидан тузилган ва Тармоқ марказининг намунавий дастур ҳамда ўқув режаларига мос келади. ЎУМ ни дарс жараёнида қўллаш учун тавсия этаман.

**ЎзДСМИ, “Санъатшунослик ва маданиятшунослик”
кафедраси доценти:**

Қ.Нишонбоева

**Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти хузуридаги
Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш
тармоқ маркази томонидан олий таълим муассасалари педагоглари
учун малака ошириш курсларида ўтиладиган
“ Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари ”**

модули

Ўқув-услубий мажмуаси хусусида

ЭКСПЕРТ ХУЛОСАСИ.

Эксперт хулосаси учун тақдим этилган - ЎзДСМИ хузуридаги Тармоқ маркази томонидан олий таълим педагоглари учун “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модули Ўқув-услубий мажмуаси тасдиқланган намунавий ва ишчи ўқув дастурлари асосида, талаб қилинган шаклларга биноан тузилганлиги кўриниб турибди. ЎУМ олий таълим муассасаларидан малакасини оширишга келган профессор-ўқитувчилар чуқур билимларга эга бўлишлари учун мўлжалланганлиги аниқ. У ОТМ профессор-ўқитувчиларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш давлат талабларига мос келади.

ЎУМни, яъни Ўқув-услубий мажмуани тузишда малака оширишга келган тингловчилар-педагог мутахассисларга қўйиладиган давлат талаблари, замонавий инновацион таълим технологиялари ва уларнинг турлари ҳисобга олинган. “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модулида замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш ва таълим-тарбия жараёнида ўз мутахассисликлари бўйича амалиётда қўллай олиши акс эттирилган. Унда замонавий интерактив усуллардан фойдаланиш, муаммоли ўқитишнинг аҳамияти ва уни ўқув жараёнига тадбиқ этиш усуллари, амалий ҳамда маъруза жараёнлари ўз аксини топган.

Ш.Қўлдошев томонидан тузилган, Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти хузуридаги Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази томонидан олий таълим муассасалари педагоглари учун малака ошириш курсларида ўтиладиган “Маданиятшунослик назарияси фанининг долзарб масалалари” модулининг Ўқув-услубий мажмуаси (аудио ёзувли диск иловаси билан) таълим жараёнига тадбиқ этишга лойиқ, деб ҳисоблайман.

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти
“Санъатшунослик ва маданиятшунослик”
кафедраси т.ф.д., профессори

А. Маврулов